

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

А. Г. Костирко, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто міжнародне співробітництво України у сфері управління державними фінансами. За результатами дослідження виявлено можливості використання міжнародного досвіду щодо нарощування фінансового потенціалу держави на основі побудови ефективної системи фінансового контролю у використанні державних ресурсів.

Ключові слова: державні фінанси, фінансовий потенціал, управління державними фінансами, практикуюче співтовариство, внутрішній аудит

Постановка проблеми. За умов впливу глобалізаційних процесів і явищ все більшої актуальності набуває питання нарощування фінансового потенціалу, формування фінансової безпеки окремих інституційних одиниць на державному рівні. Значний вплив зовнішніх чинників спричинено інтеграційними процесами, що створює передумови до трансформації формування і використання фінансового потенціалу. Необхідною умовою формування фінансового потенціалу держави є ефективне управління процесами з урахуванням можливостей своєчасної адаптації до зовнішніх змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світлі питання щодо пошуку можливостей нарощування фінансового потенціалу держави відмітимо вагомий внесок вітчизняних вчених-економістів Гейця В. М., Даниленка А. І., Мельник В. І., Портної О. В., Стецюка П. А., Федосова В. М., Чугунова І. Я., Шумської С. С. та ін.

Враховуючи важливість зазначеного питання і його значимість у забезпеченні фінансової безпеки держави, необхідним є поглиблення дослідження у напрямку вдосконалення напрямів управління державними фінансами за умов адаптації до змін зовнішнього і внутрішнього середовища, нейтралізації наслідків кризових явищ.

© Костирко А.Г., 2014

Мета статті. Метою дослідження є виявлення сутності та особливостей формування і управління фінансовим потенціалом держави, обґрунтування міжнародного досвіду з урахуванням необхідності нейтралізації наслідків кризових явищ.

Результати досліджень. Стратегія розвитку держави спрямована на підвищення рівня життя громадян. Інтеграція до світової економіки є частиною даної стратегії. Проте зростання обсягів і швидкості міжнародних потоків капіталу може призвести до підвищення фінансових ризиків. Тому необхідною є своєчасна адаптація управління державними фінансами до змін зовнішнього середовища. Категорія державних фінансів набуває іншого змістового наповнення, оскільки включає не лише наявні фінансові ресурси, а і їх можливості у виконанні функцій держави. Вважаємо, що пріоритетним є дослідження взаємозв'язку фінансового потенціалу держави, окремих інституційних одиниць, населення і національних інтересів у цілому.

У зв'язку із зазначеним, визначимо сутність фінансового потенціалу держави, що надасть можливість обґрунтувати напрями його нарощування.

На основі проведених досліджень виявлено, що фінансовий потенціал держави представляє собою сукупність наявних і мобілізованих у певний момент фінансових ресурсів усіх сфер та ланок фінансової системи, які утворюються із різних джерел, а також ті фінансові ресурси, які не задіяні або недоступні із різних причин у певний період часу, що характеризують фінансові можливості держави [3, 4].

Вважаємо, що можливості фінансових ресурсів мають пряму залежність від обсягу і ефективності використання, управління ними. Дослідження фінансового потенціалу держави нами проведено у контексті пошуку і використання сучасних інструментів управління державними фінансами.

Враховуючи підвищення рівня значимості управління державними фінансами окремої держави, з ініціативи Світового Банку і Департаменту міжнародного розвитку Сполученого королівства у 2006 році було створено мережу взаємного навчання і обміну досвідом у сфері управління державни-

ми фінансами **Public Expenditure Management Peer Assisted Learning** (далі за текстом – **PEMPAL**) з метою надання допомоги і сприяння зростанню внутрішніх потужностей щодо управління державними видатками на основі вдосконалення фінансового контролю. Україна є повноправним учасником даного співтовариства, що має сприяти розробці і розвитку можливостей проведення реформ на основі обміну досвідом між країнами-учасниками (рис.).

Важливість навчання в мережі **PEMPAL** полягає у тому, що воно здійснюється на основі аналізу успіхів і помилок у проведенні реформ або вдосконалення функцій окремих держав. Процес навчання здійснюється на рівні окремих осіб, а потім в цілому.

За результатами оцінки, проведеної на замовлення Світового Банку, було визначено, що найбільшого успіху досягло практикуюче співтовариство з внутрішнього аудиту. Це співтовариство постійно демонструє кращі результати за критеріями використання ресурсів, досягнення короткострокових і стратегічних цілей.

Досвід інших країн щодо впровадження внутрішнього аудиту у державний сектор використано у вітчизняній практиці. Відповідно до частини третьої статті **26** Бюджетного кодексу України постановою Кабінету Міністрів України від **28.09.2011** № **1001** «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» було затверджено Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту. Відповідно до цього Порядку основними задачами підрозділів є надання незалежних висновків і рекомендацій щодо: функціонування системи внутрішнього контролю та її вдосконалення; удосконалення системи управління; запобігання фактам неефективного використання бюджетних коштів тощо [1].

Рис. Складові організаційного механізму функціонування мережі PEMPAL

Джерело: розробка автора з використанням [2]

За результатами діяльності підрозділів вітчизняного внутрішнього аудиту у системі міністерств та інших органах виконавчої влади у **2013** році було визначено, що внутрішній аудит не виконує у повній мірі своєї функції щодо налагодження ефективної системи внутрішнього контролю і запобігання фінансовим правопорушенням. За даними Державної фінансової інспекції України, сума відшкодувань і поновлених втрат ресурсів впродовж **2013** року склала **100,7** млн грн (**16,5%**) від загальної суми виявлених фінансових порушень, що призвело до втрати ресурсів. Рівень відшкодувань у **2013** році дещо зріс і суттєво перевищує аналогічний показник **2012** року (**13,3%**) та **2010** року (**10,5%**), проте цей рівень, на нашу думку, не є достатнім. За результатами внутрішнього аудиту, у I півріччі **2014** року виявлено, що порівняно із I півріччям **2013** року рівень відшкодування у звітному періоді знизився із **18,5%** до **10%**, що не підтверджує ефективність діяльності підрозділів внутрішнього аудиту.

Фінансові правопорушення призводять до зниження фінансового потенціалу держави, а тому важливим залишається не лише їх своєчасне виявлення, а і відшкодування з метою створення передумов до відтворення фінансового потенціалу.

Окрім досвіду **PEMPAL**, в управлінні державними фінансами впроваджуються заходи щодо виконання завдань Євроінтеграції, а саме: налагодження співробітництва з відповідними інституціями та органами ЄС, які здійснюють перевірки та інспекції; нормативно-методологічне забезпечення впровадження системи внутрішнього контролю в органах державного сектора, адаптованої до міжнародних стандартів і практичного досвіду країн ЄС.

За результатами проведеного дослідження з метою підвищення ефективності управління державними фінансами і здійснення контролю за використанням окреслено відповідні пропозиції:

- підвищити якість внутрішнього аудиту у системі центральних органів виконавчої влади, збільшуючи обсяги аудиторських перевірок;

- розширити склад вітчизняних учасників мережі **PEMPAL** з урахуванням галузевих особливостей економіки держави;

- поглиблювати міжнародне співробітництво у сфері управління державними фінансами через отримання технічної допомоги у проведенні реформ із залученням послуг зарубіжних експертів.

Фінансовий потенціал держави визначається фінансовим станом підприємств і організацій і перш за все – рівнем їх прибутковості. Тому державну підтримку ми вбачаємо у системі оподаткування, створюючи умови щодо прозорості діяльності і забезпечуючи адекватність галузевих змін під впливом циклічності економіки держави.

Слід зазначити, що використання міжнародного досвіду дозволяє врахувати переваги і недоліки запровадження заходів фінансового спрямування на усіх рівнях управління, забезпечити дієвість напрямів з мінімізації негативного впливу кризових явищ. Вагомим фактором є адаптованість заходів з урахуванням галузевої структури економіки та циклу суспільного відтворення.

Висновки. Вітчизняний курс інтеграції до міжнародного простору має знаходити відображення в усіх функціях держави. Фінансову складову виконання функцій держави становить її фінансовий потенціал, ефективно управління яким забезпечує його нарощування. Саме фінансовий потенціал держави формує умови до гарантування фінансової безпеки. За результатами дослідження визначено, що використання досвіду **PEMPAL** у здійсненні контролю за державними фінансами, а також міжнародна діяльність Державної фінансової інспекції України сприяє ефективному використанню і зміцненню фінансового потенціалу, мінімізації негативного впливу кризових явищ, у тому числі світових, що підтверджує тісний зв'язок із глобалізаційними процесами і явищами.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету